

Prawo konsumenckie w świetle nadchodzących zmian. **Warszawa, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,** **18.03.2014 r.**

Z okazji Światowego Dnia Konsumenta Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: UOKiK) zorganizował 18.03.2014 r. konferencję pt. „Prawo konsumenckie w świetle nadchodzących zmian”. Tytułowe zmiany wynikały z projektu ustawy o prawach konsumenta (druk sejmowy nr 2076), który 17.01.2014 r. wpłynął do Sejmu RP. Konferencja odbyła się więc podczas trwającego wówczas nadal procesu legislacyjnego.

Ustawa o prawach konsumenta ma na celu implementację do prawa polskiego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów. Ustawodawca polski zdecydował się transponować dyrektywę za pomocą odrębnej ustawy, uwzględniając fakt, że dyrektywa jest oparta na modelu harmonizacji zupełnej. Na mocy ustawy o prawach konsumenta została uchylona ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów, która transponuje do prawa polskiego dyrektywę 97/7/WE o umowach zawieranych na odległość oraz dyrektywę 85/577/EWG o umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, uchylane przez dyrektywę 2011/83/UE. Celem dyrektywy, a w ślad za nią – ustawy implementującej ją do prawa polskiego – jest ujednoczenie i doprecyzowanie przepisów dotyczących umów konsumenckich zawieranych w okolicznościach typowych (w lokalu przedsiębiorstwa) w zakresie obowiązków informacyjnych oraz ujednoczenie i doprecyzowanie przepisów dotyczących umów konsumenckich zawieranych w okolicznościach nietypowych (poza lokalem przedsiębiorstwa oraz na odległość) w zakresie obowiązków informacyjnych, wymogów formalnych. Jednocześnie, ustawa została wykorzystana do przeniesienia do Kodeksu cywilnego przepisów w zakresie rękojmi i gwarancji z uchylanej ustawy o sprzedaży konsumenckiej. Konferencja odbyła się w terminie, gdy Polska przekroczyła już termin transpozycji, ponieważ zgodnie z art. 28 dyrektywy 2011/83/UE państwa członkowskie zobowiązane były do przyjęcia i opublikowania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania dyrektywy do dnia 13.12.2013 r., przy czym przepisy te powinny wejść w życie najpóźniej z dniem 13.06.2014 r.

Ze względu na wprowadzanie wielu nowości legislacyjnych, projekt ustawy o prawach konsumenta budził szczególne zainteresowanie. Ponieważ zaproszenie UOKiK przyjęli zarówno projektodawcy ustawy, jak i przedstawiciele organów administracji publicznej, świata nauki oraz związków przedsiębiorców i podmiotów chroniących prawa konsumentów, zmiany, które miała wprowadzić ustawa o prawach konsumenta, zostały omówione kompleksowo i z różnych perspektyw. W trakcie konferencji przedstawiono wobec projektu ustawy liczne uwagi krytyczne, jak i podkreślono jego zalety.

Otwierając konferencję Jarosław Król, ówczesny Wiceprezes UOKiK, ocenił, że „korzystne dla słabszych uczestników rynku zmiany obejmują m.in. wydłużenie prawa do odstąpienia od umowy zwartej na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa oraz większą swobodę w wyborze dochodzenia praw z tytułu rękojmi w przypadku wady produktu”. Jarosław Król podkreślił rolę UOKiK

w ochronie konsumentów i wskazał, że w 2013 r. ok. 500 spraw z zakresu ochrony zbiorowych interesów konsumentów toczyło się przed Prezesem UOKiK.

W trakcie otwarcia konferencji głos zabrał również Wojciech Węgrzyn, podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, które przygotowało projekt ustawy, oraz Tadeusz Aziewicz, poseł na Sejm RP, przewodniczący podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o prawach konsumenta, do którego w trakcie konferencji adresowano wiele postulatów dotyczących zmian projektu ustawy.

Konferencję rozpoczęła prezentacja Mikołaja Zaleskiego z Komisji Europejskiej, Eksperta w Dyrekcji Generalnej ds. Sprawiedliwości, poświęcona genezie i celom dyrektywy 2011/83/UE o prawach konsumentów, a także jej transpozycji, która do dnia konferencji została zakończona w 14 państwach członkowskich. Prelegent zwrócił również uwagę na przygotowywane przez Komisję rekomendacje na podstawie składanych uwag przez państwa członkowskie, mające na celu wspieranie jednolitego stosowania dyrektywy.

Konferencja została podzielona na 4 panele poświęcone podstawowym zagadnieniom planowanej ustawy: zmianie definicji konsumenta w Kodeksie cywilnym, nowym obowiązku informacyjnym przedsiębiorców w relacjach z konsumentami, prawu konsumentów do odstąpienia od umowy, a także regulacji gwarancji i rękojmi.

Pierwszy panel pt. „Zmiana definicji konsumenta – konsekwencje dla uczestników rynku” dotyczył projektowanej zmiany definicji konsumenta w Kodeksie cywilnym, która to definicja jest podstawowa nie tylko dla nowej ustawy, lecz również dla innych przepisów chroniących konsumentów. Zgodnie z art. 44 pkt 1 projektu ustawy o prawach konsumenta, art. 22¹ Kodeksu cywilnego miał otrzymać brzmienie: „Art. 22¹. § 1. Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. § 2. Przepisy o ochronie konsumentów stosuje się również do osoby fizycznej, która dokonując czynności związanej z prowadzoną działalnością gospodarczą lub zawodową, działa także w celu niezwiązanym z tą działalnością i cel ten przeważa”. Zakres zmian, które wprowadziłaby do definicji konsumenta ustawa o prawach konsumenta, przedstawił Wiceprezes UOKiK Jarosław Król, skupiając się na trudnościach wynikających z wprowadzenia § 2, jak np. kwestiach dowodowych działania przedsiębiorcy jako konsumenta. Wątpliwości, jakie proponowana zmiana wzbudzała wśród przedsiębiorców, przedstawiła Magdalena Osińska, radca prawny, Dyrektor ds. Prawnych w Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji, która również zakwestionowała konieczność wprowadzenia nowej definicji i zasygnalizowała jej negatywne konsekwencje dla przedsiębiorców, zwłaszcza małych, też w branży hurtowej. Krytycznie na temat zmiany definicji wypowiedział się też dr Marek Janczyk, Przewodniczący Krajowej Rady Rzeczników Konsumentów, który argumentował, że istniejący w Polsce system rzeczników konsumentów nie jest gotowy do wprowadzenia szerszej ochrony konsumentów.

W drugim panelu pt. „Nowe obowiązki informacyjne przedsiębiorców w relacjach z konsumentami – perspektywa przedsiębiorcy” referaty przedstawili: Magdalena Piech, Ekspert w Departamencie Prawnym Konfederacji Lewiatan oraz Włodzimierz Schmidt, Prezes Zarządu Związku Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska. Zakres obowiązków informacyjnych przedsiębiorców określony w projekcie ustawy był i jest szczególnie intensywnie krytykowany ze względu na m.in. nieprecyzyjne sformułowanie obowiązków informacyjnych oraz brak uwzględniania

specyfiki rynku. Magdalena Piech podkreśliła, że wpływ nowych obowiązków informacyjnych będzie odczuwalny przez wszystkich przedsiębiorców, bez względu na ich wielkość i rodzaj prowadzonej działalności. Nadmierne rozszerzenie obowiązków informacyjnych może zaś mieć odwrotny skutek niż zamierzony, czyli nie zwiększać poziomu ochrony konsumentów. Również Włodzimierz Schmidt zauważył, że wiele rozwiązań nie chroni konsumentów i wskazał na koszty, jakie w związku z nowymi obowiązkami informacyjnymi będą musieli ponieść przedsiębiorcy, do których zaliczył koszty prawne, koszty projektów informatycznych, koszty informacyjne i koszty wynikające z nadmiernej regulacji.

W trzecim panelu zatytułowanym „Zmiany dotyczące prawa konsumenta do odstąpienia od umowy zawartej w warunkach nietypowych” referenci skupili się na przedstawieniu zmian, które doprecyzowują dotychczasowe przepisy w zakresie np. sposobu obliczania terminu, kosztów przesyłki i odpowiedzialności za zmniejszenie wartości rzeczy. Panel rozpoczął Hubert Worobiej, Naczelnik Wydziału Handlu, Infrastruktury i Turystyki w Departamencie Polityki Konsumenckiej UOKiK, który omówił formy odstąpienia przez konsumenta od umowy i kwestie związane z terminem na odstąpienie. Następnie głos zabrala sędzia Katarzyna Lis z Departamentu Prawa Cywilnego w Ministerstwie Sprawiedliwości, która przybliżyła zmiany w zakresie kosztów związanych z odstąpieniem od umowy oraz sytuacje, w których konsument nie ma prawa odstąpienia od umowy. Skutki nowej regulacji dla przedsiębiorców były przedmiotem wystąpienia Grzegorza Wójcika, Członka Zarządu Izby Gospodarki Elektronicznej. Prelegent podkreślił także trudności z interpretacją projektowanej ustawy, jak i niepraktyczny formularz odstąpienia od umowy, który stanowi załącznik nr 2 do ustawy o prawach konsumenta.

Czwarty panel pt. „Odpowiedzialność za jakość rzeczy sprzedanej – gwarancja i rękojmia pod rygiorem nowych przepisów” został poświęcony wykorzystaniu ustawy o prawach konsumenta do wprowadzenia ustawy o sprzedaży konsumenckiej do Kodeksu cywilnego. Prof. dr hab. Jerzy Pisuliński, Zastępca Przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, omówił przyczyny przeniesienia przepisów i ich zmiany, takie jak pogorszenie sytuacji konsumentów w wyniku ustawy o sprzedaży konsumenckiej oraz funkcjonowanie w Polsce aż 3 reżimów odpowiedzialności za jakość rzeczy sprzedanej: regulacji kodeksowej dotyczącej rękojmi za wady, regulacji w ustawie o sprzedaży konsumenckiej dotyczącej niezgodności towaru z umową oraz regulacji w Konwencji Wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, a także przedstawił najważniejsze zmiany w zakresie gwarancji i rękojmi zawarte w projekcie ustawy o prawach konsumenta. Następnie zmiany w regulacji gwarancji i rękojmi przedstawił z punktu widzenia przedsiębiorców Wojciech Konecki, Dyrektor Generalny CECED Polska – Związku Pracodawców AGD, według którego należałoby m.in. wprowadzić przepisy zobowiązujące konsumenta do dostarczenia na własny koszt do miejsca wskazanego w gwarancji urządzeń o masie do 10 kg oraz do ponoszenia kosztów nieuzasadnionych wezwań serwisu do domu. Natomiast Kamil Pluskwa-Dąbrowski, Prezes Federacji Konsumentów postulował m.in. wprowadzenie do ustawy domyślnego terminu na załatwienie reklamacji.

W podsumowaniu konferencji dr Monika Namysłowska z Katedry Europejskiego Prawa Gospodarczego WPiA UŁ, moderator konferencji, podkreśliła, że konferencja stanowiła wyjątkową okazję do wymiany doświadczeń osób, które tworzą ustawę i osób, które ustawę będą stosować z różnych perspektyw. Konferencja udowodniła, że projekt ustawy o prawach konsumenta

budził wiele emocji, które wynikają z szeregu wprowadzanych nowości oraz z niezakończonego jeszcze procesu legislacyjnego, co zachęca do zgłaszania postulatów dotyczących kierunków zmian projektu ustawy. Dr Monika Namysłowska wzywała do pracy nad jak najlepszym kształtem planowanej ustawy, która powinna przynieść korzyści konsumentom, ale i uwzględnić interesy przedsiębiorców i realia rynkowe. Do udoskonalenia projektu ustawy o prawach konsumenta powinna zaś być przyczynić się zorganizowana przez UOKiK konferencja.

Dr Monika Namysłowska

Adiunkt w Katedrze Europejskiego Prawa Gospodarczego WPiA UŁ, członek Rady doradczej przy Prezesie UOKiK, e-mail: mnamyslowska@wpia.uni.lodz.pl